

NOU DIARI DE BUJA,

DEL DIUMENJA 11 JURIÓL DE 1813.

CRÍTICA D' ES DIARI VÉY.

Polybio diu que es util alabár s' *história*, quánt comensa éll â escriurer sa de Roma devés 150 áns abáns d' es nexemént de Cristo. S' *história* de Mallórca diu que es disápte de Pásco â cêrta bánda se cremáren Aáns en llóc de Judas. Nigù té motíu d' oféndrersè d' una *história*, y tothóm pót apèndrer.

perque si diuan que put â heregia opórtet hereses esse:

¡Ha mallorquíns! Vóltros heu acreditát aquélla fe, que máy havía patít tant cóm ára. Já sabèu que el dimóni há aparegut en forma de dóna, ô alménos de famélla. Cóm â serp en el paradís, cóm â prostitúta en s' Apocalípsi. Emperó máy cáp ángel há pres tal figura. Ets ángels óbran ab fortalèsa y valòr. Sa priméra dóna enganà es primér hómo: no sa fórsa; sinò sa máfia féu poderòs es sèxo frágil. Beya, Auba, Antórxa póden ser dimónis; però jó sé cêrt que no son ángels. ¿Veyáu aquéstas faméllas si ténen cólca bulto llargarút y entorsillát, demunt es polsos? Miráu si hey há cosa d' es feristól de Sant Lluc? Are setmanáris, amichs de la veritát, &c &c son hómós, y lámón Pére y tot qui la diu gróssa, encára que no es éll, sinò Sant Páu, qui assegúra que convénen sas heregias per sabrer qui es fórt y qui flux, y qui está mitx figa mitx rém. Ara sabrèm de qui mos hem de gordár. Es vént s' hen du sa páya y es grá román. Que desèrten es faèls de nóm y no pus. Si, convé qu' hey hája gresóls y fóc per sabrer lo qu' es ór y lo qu' es escória: convé que fásse vént per fèr volár sa páya y dexár es grá net: convé que se conègan es dolénts y axí es bóns se gordarán d' élls.

Si xèrren que té póca llum, axí se veu que si lumen quod in te est tenebræ sunt, ipsæ tenebræ æquantæ erunt?

Si per cêrt: si lo que ténen de llum ets Aáns es fosca, æquina fosca no será sa seua fosca d' Auba? *En quant à sa relligiò* (estampá un d' élls) *distánt de sa hypocrèsia* (tántas llégos cóm d' aquí á Menórca) *ténc acreditát ab més il-lustres exémples que tots es sectáris del erròr* (repár señòr Vostè que Sánta Aguèda s' enomená *servíl*, y nóltros som faèls á Cristo y á Espáña, y axí no tánt, no tánt: æ que es enát máy derréra cáp *combregá?* ò vól dir *que à la tèrra de los órbs qui té un uy es réy*, ò mitx cègo, ò tórt, ò tort?) *sa mèua adhessiò firme* (ætanmatéx?) *y es mèu amòr tènre* (Vostè m' *enternèx!* *firme y tènre* es cóm qui dir *magránas ágre-dolces*) *à sa divína morál*, (que heu diga s' estampadòr) *y precèptes del evangèli* (æidó? cóm dimónis confòn es *precèptes* en sos consèys, essént no consèy sinò *precèpte* formál, es-tár subjèctes á sas autoridáts?) *que dug constantmént per modèl-lo devánt sa mèua vista*. (æQue té missáls á sa séua llibrería? ò testamént Nòu? ò tiras de plegamí escritas, cóm sas que duyan es faritzèus en es vestít? Señòr autòr, perdòn, jó no el puc creurer, y errec á qui estampá que Vostè *se reya del públic*. æNóltros *sectáris de s' erròr?* *Qui dixerit frátri suo ráca*. æM' entèn? A mi m' agráda escriurer axí cóm á Buja qui sèmpre imítan á Marciál perque érá españòl. *Librum nolo nimis facilem, difficilemque nimis*. Mólts m' enténen y pòcs m' enténen.

Si diuan que vá cuántra sa Constituciò, més cuántra li vá à élla sa Censùra, qui cóm que sia dictáda de frére.

Totas sas picardías que hán dít cuántra sa de Mallórca, recáuan cuántra sa *Suprèma*, perque si sa d' aquí obrá bé, æperque acudir á Cadíz? si mál æ cóm á Cadíz resòlen lo matéx que aquí? æSurt sa consecuéncia? Surt y s' en entre dins l' ánima d' es Censuráts. En quant á Constituciò já está dít y aplicát es téxto. *Sa boca per honràrla* y es cór més llun que sas cabrellás d' es sól.

En es dia gránde de Navárre

Aquést papér fonc molt celebrát d' es primérs hómós

de Madrid, Salamanca, Valladolid, Zaragóssa, Burgos &c. En el réyne de Navarra es personátjes més distingits per son nexement, sabiduría, discreció, deyan que éra una *obra unica en sa séua espècie, sa majòr que s' hagués escrit may, s' originál y mól-lo de fèr totas sas áltres: s' elógi més delicát, més fi y més ált de púnt que se pogués fèr d' es Navárrros: una péssa qui eternitzarà l' añ 1746 y qui vál més que tots es gástos que fèran totas sas ciutáts de la Monarquía per manifestár sa llealtát à Fernádo VI: un escrit qui fá cáurer sas álas del cór y sa plóma de sas máns à qualsevól qui hája de tractár sobre semblánt asunto &c, &c, &c. Axó, y ets &c cæteras deyan es cristiáns polítcs.*

Y ets Aáns, páres de los páres de sas nóstras *Ans* ¿que diguéren? que la tál obra èra *mordás, satírica, injuriósa, denigratíva de tota sa nació, y de sos individuos respectábbles*. La calificáren de *impía, blasfèma, sacrílega y delatábble*, pó fáva y afig bríns. Li féren sentència (élls, es qui no éran jutges) de que *devía ser cremáda per má de botxi à sa plássa pública, y s' autòr desterrát in perpétuum de tot el réyne*.

Y que? un Il-lustrissim, un Excel-lentissim, es superiòrs justificáren lo que s' envèja calumniáva: honrráren, aplaudíren, premiáren es mèrit de s' autòr: d' aquést se párla amb admiració, d' ets émulos en desprècio. Si preguntan ¿qu' hey há de nóu? responèu *nihil sub sóle nóvum*, tot es véy y mál de cóurer. Dirán: posauhí fóc; y digáu que en so fóc s' ór se purifica. Bé que ára susa una cósa que à las hóras no se posá en práctica.

noy hagué Aurora,

Sa clarò séua es cóm un garroví dins sa bóca de un caváll. Si es vèn claredát, tota es d' sól. Hen dic perque es gorrionèts fán *piu piu* p' es sól y no per fèr mercè à s' áuba. Es sól cóm qu' estíga empagaít, digué un visionári, perque quánt surt té sas gáltas vermeyas.

CÁSTIG DE DÉU PER ADVERTÍR ES PÁRES FLASTOMADÒRS Y ES
FILLS QUI HÁJAN LLETGÍT ES RUSSÒ.

Diu Sánt Agustí: en témps méu romangué viuda ab

dèu infànts una qui à n' es sèt màscles, los deya es sèt pecàts mortàls; y à sas três fillas, sas tres furias d' infern. Infern éra sa càsa y tots es veynàts participávan es turménts. Un dia tota aquèlla màla ràssa feya tant de renou y bugiòt, que sa màre digué: *màl no poguèu estar quièts mày*. Al punt comensàren tots dèu à tremolàr còm una fuya de poll y còm si tenguèssen es fret d' una terciàna: parexía que estàva es còs de càda cuàl tot ple d' argént viu: los saltàvan sas bàrras, còm que los ballàssen sas càmas, y no tenían gèns de repòs. En sa nít y tot encàre que s' adormíssen, no los dexàva aquèll tremolè y no sòls s' elè, sinò es llít, es trispòl y sas pàrèts feyan un continuo movimènt. Axí romanguèren inhàbils per tota operaciò humana; s' en enàren un per aquí, s' àltre per allà; y perdùts, divagàvan p' el mon còm Caín. En Páu y ne Pallàdia arribàren à Hyppòna y tota la ciutàt los vèu en sos séus pròpis uys. Fills, nò irritèu sas vòstras màres. Já sé que un sòl càs no fá lley comúna. Emperó Drexèlio dū un munt de semblànts malediccions qui totas venguèren à fills discolos y màlcriàts. Surio en sa vida de Sànt Zenòn conta que dos atlòts saltàvan y botàvan per dins cà sèua, y sa màre impaciènt digué, *jó voltría que saltàsseu amb el dimóni*, al instant romanguèren posehíts del màl esperít y no bastàvan cadènas per tenírls segúrs. Una jovenèta també duya mosca y s' éra enqueràda en no menjàr à sa tàula. Sa màre la cridàva y élla se resistía. ¿Que no véns? li deya sa màre, y élla enàva à póc póc. Vina prést digué, y manjà, màldamènt te manjes un diàbble. Per pó de tòcs s' hi acostà, véren una mosca impertinènt, per bé que l' arruxàssen y à sa primèra bocinàda que pégá sa filla, li entrá sa mosca y el dimóni dins es cos. ¿Quina riàya farán álgus amb axó que enomenarán un cuènto? ¡Ay! si de riáyas vénen à ploráyas! Qui no respècta es séus páres ¿còm obeirá à n' ets àltres superiòrs? A n' aquèsts los estám obligàts per sa política; à n' aquèlls per sa naturalèsa. Si Russò ensèña de rompre lo més fort ¿quina tentaciò per fèr bocíns lo més flux! Qui fá un panér, fá un cóvo: y qui fá un cóvo ¿no farà un panér?

EN LA IMPRÉNTA DE SEBASTIÁ GARCÍA.